

Слава цього музею не тільки в кількості та художній вартості експонатів; вона — у самобутності музею та його колекції, їх унікальності, в нерозривному зв'язку зі своїм краєм, духовними потребами тих, хто приходить сюди щодня, перетворюючи сковище картин і скульптур на вогнище культури, осередя мрій та ідеалів, думок і почуттів. Слава його не гучна, колекції скромні й у всякому разі поступаються перед столичними, але він дуже потрібний для Ужгорода та Закарпаття, зрештою, для всієї української радянської культури.

Рік народження збирки — 1947. Тоді все було вперше — університет, театр, Спілка художників, училище прикладного мистецтва, музей... Возз'єднання Закарпаття з Радянською Україною, що поклало край віковічному національному і соціальному гніту, спонукало до життя невичерпні джерела життєтворчості народних мас, яким відкрилися недоступні доти освіта, культура, мистецтво. Починали майже з нуля. Але за кілька років, завдяки допомозі музеїв Києва, Москви, Одеси, Львова, Харкова та інших міст країни, закарпатці побачили постійну експозицію західноєвропейського, російського та українського класичного й радянського мистецтва, щоправда, не дуже велику, але все це були оригінали. Серед них живопис і графіка В. Тропініна, І. Айвазовського, О. Саврасова, І. Шишкіна, В. Маковського, І. Остроухова, Т. Шевченка, К. Трутовського, С. Васильківського, О. Мурашка, І. Труша та багатьох інших.

Помітною подією став приїзд до Ужгорода славного земляка — народного художника СРСР, дійсного члена Академії наук та Академії мистецтв СРСР Ігоря Грабаря. Він приніс в дарунок кілька десятків власних творів — портретів, пейзажів, натюрмортів, що склали окрему виставку.

Закарпаття — західний форпост Країни Рад, а його історична доля і сьогодення щільно пов'язані з сусідніми народами, нині державами соціалістичної співдружності: Угорщиною та Чехословаччиною. Майже щороку в Ужгороді влаштовують виставки чеських, словацьких, угорських художників. Пряшів, Кошице, Попрад, Ходmezовашархей та інші міста показують закарпатських митців. І цей жвавий взаємообмін корисний для великої справи соціалістичного інтернаціоналізму.

У зbirці Закарпатського художнього музею — твори давніх і сучасних митців Польщі, Чехословаччини, Румунії, однак особливо цікава колекція угорського мистецтва, найбільша і найзначніша в Радянському Союзі. Тепер ми пишаємося оригіналами великого художника-реаліста, і, до речі, уродженця краю Міхая Мункачі, численними полотнами, малюнками та офортами його учня й послідовника Імре Ревеса (серед них відома картина «Дезертир» з епохи угорської революції 1848—1849 років), Шандора Біхарі, Петера Сюле та інших знаних майстрів XIX-XX сторіч.

Художній музей в Ужгороді — закарпатський не тільки за місцем перебування, а й за суттю своєю; творчість тамтешніх мальярів була і є в центрі всієї діяльності закладу — збиранської, дослідницької, популяризаторської. А об'єкт уваги значний і цікавий.

Кровна причетність до буття рідного народу у його повсякденних та святкових виявах, високий професіоналізм і творче переосмислення фольклорної

стихії, яскрава своєрідність, інтенсивність художнього переживання світу, пластики, кольору живописних образів,— ось деякі особливості закарпатської школи образотворчого мистецтва.

За умов жорсткої політичної реакції, соціального і національного гніту створення її стало не тільки мистецьким, а й громадянським подвигом кращих художників. Велика гордість і гідність звучить у словах одного з її фундаторів — Йосипа Бокшая, який мріяв тоді, «щоб і з нашої маленької землі вийшли в майбутньому великі майстри, на котрих би весь світ дивився з повагою». Митці жили й працювали без будь-якої підтримки влади, без учбових закладів і музеїв, і тільки тепер настав час обережно зібрати, вивчити, віддати народові те, що створили про нього і для нього митці Закарпаття. В цьому вбачають своє завдання працівники Закарпатського художнього музею, які невтомно розшукають дорогоцінну спадщину, досліджують і реставнують, вводять у науку музеїні та виставочні експозиції.

Багатогранна й багатопланова панорама нашого життя відкривається в музеїніх залах. Прониклива, щира поезія образів картин А. Коцки і широта філософських узагальнень полотен Ф. Манайла, напруженна експресія творів Е. Контратовича і заглиблений психологізм Г. Глюка, епічність А. Кашшая, З. Шолтеса і весняна лірика В. Габди, глибока змістовність картин і портретів В. Микити, П. Балли, Е. і М. Медвецьких... А слідом за ними до висот майстерності впевнено наближаються художники молодших поколінь — В. Приходько, В. Сакандій, А. Дунчак та інші, які гідно несуть далі естафету закарпатської школи. В полотнах, гравюрах, скульптурах постає яскравий, барвистий образ Радянського Закарпаття з його буднями і святарами, новобудовами і широкими нивами, з його чудовими трудівниками, які творять майбутнє вільного і щасливого краю.

Й. Бокшай писав: «Нам, художникам, є для кого творити, є кому служити вірою й правдою. У нас є багатомільйонний глядач-друг...». Цей чудовий глядач — ужгородець, закарпатець, радянський та зарубіжний турист, — щодня заповнює зали музею. Але щоб він прийшов сюди, прієпав до чистого, життєдайного джерела творчості й натхнення, потрібна повсякденна, колітка й багатогранна, ніби прихованана від стороннього ока праця науковців закладу. Вони роками шукають і врешті знаходить невідомі раніш твори, уважно вивчають сучасних художників і поповнюють музеї їхніми найкращими творами, складають каталоги й путівники, пишуть статті та книги, реставрують, описують і добайливо зберігають експонати, виступають з лекціями і доповідями, організовують виставки, сільські галереї... — перелік той далеко не повний, але скільки за ним трудів та безкорисливої, гарячої любові до свого музею, до мистецтва.

...Сьогодні виставка гравюр зі збирки Державного Ермітажу, завтра — пейзажі Тетяни Яблонської, картини художників зі Словаччини, персональні виставки творів А. Коцки, Г. Глюка, В. Микити, В. Приходька, В. Сакандія, П. Балли, обласна художня виставка, традиційний міжнародний пленер на Закарпатті — то тільки декотрі з музейних афіш останніх років.

А як же бути з «музейною тишею»? Її тут немає. Та й, певно, ніколи не буде.

Григорій ОСТРОВСЬКИЙ, кандидат мистецтвознавства

ЗАКАРПАТСЬКИЙ ХУДОЖНИЙ

А. А. Коцка. СІЛЬСЬКА ДІВЧИНА. 1979 р.

Ф. Ф. Манайло.
ТАБУН ГУЦУЛЬСКИХ КОНЕЙ.
1957 р.

В. Приходько. **СВЯТКОВИЙ ДІМ.**
1977 р.

З. І. Шолтес.
ПОДВІР'Я МУКАЧІВСЬКОГО ЗАМКУ.
1961 р.

В. Г. Габда.
БУДУЄТЬСЯ, КРАЩАЄ ГУЦУЛЬЩИНА.
1981 р.

Г. М. Глюк. ОСІНЬ. 1981 р.